

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het kapitaal en ons dagelijksch brood.

IV.

De ongerechtigheid om het economische en het elnde.

We konden in een vorig artikel de beteekenis van het kapitaal voor het economische van onze cultuur hoog waardeeren. Er zijn echter ook bittere en droeve dingen in ons economische leven te zien, die spreken van den vloek over onze zonde. Er is kwaad in alle sferen. Er is bederf van grondstoffen, vernieling van machines. Schepen vergaan, natuurrampen vernielen in één oogenblik voor miljoenen waardevol kapitaal, oorlogen verteren het productie-vermogen der menschheid en verslinden het kapitaal, de dood raapt menig veelbelovend ingenieur weg vóór den tijd, en in allen arbeid met kapitaal, evengoed als met het land, is het arbeiden in het zweet des aanschijns, hijgen naar den avond, als de daglooner in de Heilige Schrift.

De vloek wordt niet opgeheven, ook al verzadigt God al wat er leeft, ook al is de Heere goed over al Zijn werken, historisch blijft deze vervloeking over Adam voortwerken van geslacht tot geslacht, ook in onze kapitalistische economische sfeer.

Wie zich als uit Adam van nature verdoemelijk voor God kent, die zal zich verwonderen over die goedheid Gods, dat Hij de bewoners van ons land van uit strooien hutten — zoo van 't model van de aardappelkuilen bij de boeren — heeft gebracht in nette woningen en dat Hij ons van onze economische cultuurgoederen doet genieten.

Te meer is dat wonderlijk, omdat wij allen de schuld nog dagelijks meerder maken. En hier ligt een zeer ernstig kwaad, dat ook in onze economische verhoudingen diep, zeer diep invreest. De zonden, die elken dag geschieden, maken, dat Gods goede gaven door onze schuld verdorven worden. Niet het stelsel, maar de zonde is verderfelijk.

Het allerergste is wel, als God niet wordt erkend als de Almachtige, die de economische dingen leidt. Dan buigen de menschen zich voor hun afgod en dat is in zeer veel gevallen „het kapitaalje“. Die niets bezit, tracht het te verkrijgen en het zoover te brengen, dat hij kan meedoen in de productie om dan door de productie winst te maken en rijk te worden. De zucht naar rijkdom, naar vermogen, naar een kapitaalje, dat voor ons dagelijksch brood zal zorgen in ons verder leven, is bij duizenden menschen, die het niet van den Heere verwachten, gegroeid tot een gieren, dat is begeerend grijpen, naar geld en goed.

Geldgierigheid is afgodendienst. Gij kunt niet tegelijk God dienen en dan óók nog jagen naar 't geld, zeide de Heere Jezus.

Alleen de vreeze des Heeren kan ons in den strijd tegen dat gieren van ons hart helpen. We moeten vastigheid hebben voor dat allernoodzakelijkste als ons dagelijksch brood. Wat een vastigheid geeft dat woord van Jezus: zijt dan niet bezorgd zeggende: wat zullen wij eten? of wat zullen wij drinken? of waarmede zullen wij ons kleeden? want al deze dingen zoeken de heidenen; want uw hemelsche Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft. Matth. 6:31, 32. Zijt dan niet bezorgd tegen morgen... elke dag heeft genoeg aan zijn eigen zorg.

En wat een waarschuwing geeft ons Jeremia 17:11. Gelijk een veldhoen eieren verzamelt, maar broedt ze niet uit, alzoo is hij, die rijkdom vergadert, doch niet met recht; in de helft zijner

dagen zal hij dien moeten verlaten en in zijn laatste een dwaas zijn.

En dan in vs. 5: Vervloekt is de man, die op een mensch (hijv. een rijke) vertrouwt, hij zal zijn als dorre heide. Gezegend daarentegen is de man, die op den Heere vertrouwt, want hij zal zijn als een boom aan een rivieroever, zelfs in droge jaren draagt hij vrucht.

Dat kan ook in economisch opzicht van ons geld in crisisjaren.

Dan is acht geven op Gods economische wetten van sparen en verstandig besteden en Gods koninkrijk niet vergeten ook noodig, naast het smeken om de gunstige gezindheid van God over ons.

Maar zij, die den Heere niet kennen, hebben dat alles niet. Geen wonder dat zij gieren naar een kapitaalje, en dan naar den toestand, die men vroeger aanduidde door „er warmpjes bij zitten“ en daarna naar grootkapitaal...

En wee als er dan bij komt de begeerte om het ook in wellusten door te brengen. Dan heeft men, als in Israël, de gerusten in Sion en de zekeren op den berg van Samaria, die op elpenbeenen rustbedden wijn dronken uit schalen onder allerlei muziek en niet omzagen naar den armen volksgenoot, die in ellende omkwam. Dan wordt zelfs het nietswaardige kaf voor geld aan de armen verkocht en de slaafarbeider voor een paar schoenen geveild (Amos).

En als de afgodendienst en de gierigheid naar geld en wellusten de menschen verblinden, dan laten ze recht en onrecht stuivertje wisselen, dan verklaren de revolutiestokers het privaatrecht voor diefstal en stelen met revolutionair geweld het kapitaal, waar het te halen is.

Gierigheid, d.w.z. gieren naar altijd meer geld, wellusten — en diefstal — het werkt van weerskanten in den z.g. klassenstrijd. De een houdt vast, meer dan recht is en de ander tracht te ontrooven zonder eenigen rechtsgrond, dan dat het voor de „gemeenschap“ is.

De revolutionaire economen met hun leer van den klassenstrijd en uitbuiting der arbeiders en met hun zorg voor de gemeenschap speculeeren op de hartstochten van het natuurlijk hart om deze afgoderij en gierigheid en wellust en diefstal... aan te prijzen als hooge verontwaardiging vanwege concrete onrechtvaardigheden der „kapitalisten“. Ook zij die geen grootkapitaal bezitten, kunnen toch in dezelfde zonde vallen, want ook zij hebben hun aandeel in de productie — in het verzorgen van ons economisch leven — zoodat de menschheid gevoed en gekleed en verzorgd wordt met nooddrift en weelde.

Wanneer nu een boer zou zeggen: ik verbouw op mijn land niet meer aardappelen dan ik zelf behoef, ik verdien er toch niets aan, dan was dat zijn roeping verzaken. Hij helpt door trouwen arbeid mee aan de productie zoodat straks mischchien die Amsterdammer door zijn arbeid van God gevoed wordt.

Zijn we nu vereenders van het kapitaal — echte kapitalisten — dan zeggen we: wat kan me dat schelen, ik moet mijn onderneming kunnen uitzetten door vermeerdering van mijn inkomen, ik moet behalve mijn voedsel nog „kapitaal“ kunnen besparen voor mijn ouden dag.

En het gieren (= begeeren) om steeds meer te verdienen — desnoods ten koste van „de zaak“, van het bedrijf en van den „patroon“ — dat is dezelfde zonde, maar nu van den kant der arbeiders.

De „zonde“ in het economische leven, vindt haar wortel niet in een stelsel, maar in de gierigheid en de wellust en in den diefstal en in de begeerte naar wat eens anders eigendom is door Gods bestel en in moeilijke tijden in het gebrek aan samenwerking. Werkende voor ons dagelijksch brood, hetzij als handarbeider, hetzij als landbouwer in de natuur, hetzij als groot-industrieel

met het kapitaal... mogen we in gehoorzaamheid aan God onze roeping vervullen, biddende, dat Hij ons ons dagelijksch brood geve en met ons als Christenen óók onze medeburgers in onze volksgemeenschap en onze medemenschen in de volkerengemeenschap.

Eenmaal kan dan blijken, dat de man die dit jaar zijn boeken sloot met een tekort, doch die niettemin trouw in zijn arbeid den Heere had gediend en solide economische goederen heeft afgeleverd — eenmaal kan dan blijken, dat Gods boeken in den hemel een andere economische berekening hebben, die niet gebaseerd is op het bedrijf van den enkeling, maar op Zijn „Grootbedrijf“, waarvan onze bedrijfjes maar een onderdeel zijn — en dat dit groote „Boek der Economie“ ons een flink hatig saldo toewijst.

God geve, dat in deze moeilijke tijden bij menig-een de trouwe dienst Gods sterker mag wezen dan de zucht naar een „kapitaalje“ en dat alzoo de kinderen des Koninkrijks verstandiger mogen doen op economisch gebied, dan de kinderen dezer wereld, die terwille van eigenbelang of eigen economisch inzicht ons economisch leven willen vernielen, terwijl ze buiten machte zijn een beter te bouwen.

Toch zijn er menschen, die men het niet kwalijk neemt, dat zij morren over het kapitalisme in de economische sfeer.

Men doet een dief geen verachting aan als hij steelt om zijn ziel te vullen.

Zoo doe men die stakkerds geen verachting aan, die in onze economische verhoudingen als tusschen de wielen van het raderwerk zijn gemaakt en als verpletterd worden. Ik denk hier aan de kinderen in de fabrieken indertijd in Engeland — en aan allerlei ellendige hemeltergende toestanden in fabriekscontra en ten slotte aan allen, die door machtige menschen, door bankdirecties en groot-industrieelen onrechtvaardig worden behandeld, zóó dat ze economisch worden vernield. Zoo 't zelfde als in Amos door die koeien van Basan. Ook de Apostel Jakobus kende zulke toestanden. Hij had groote klachten over de rijke Christenen. Zij overweldden hun arme broeders en trokken ze voor de rechterstoelen (2:6). Zij wisten van geen barmhartigheid (2:13). Zij zeiden tot dengene die broodsgebrek had: ik wensch je het beste, dat je ergens eten zult vinden, maar zij gaven hem niets. Het loon der werklieden werd door hen verkort en zelf leefden zij lekkerlijk in wellusten en vette maaltijden (5:4, 5). Zij veroordeelden en doodden de rechtvaardigen, die tegen dat onrecht getuigden — hoewel dezen geen revolutie maakten, omdat zij God vreesden.

En wat zegt Jakobus na dit requisitoir over de rijken? Roept hij op voor de nieuwe maatschappij tegen het kapitalisme?

Ja, hij voorspelt het einde van den rijkdom, zooals Ezechiël het einde van Tyrus voorspelde.

„Welaan nu, gij rijken, weent en huil over uwe ellendigheden, die over u komen — uw rijkdom is verrot, en uw kleederen zijn van de motten gegeten geworden en uw goud en zilver is verroest... u tot een getuigenis om uw vleesch te verteren als een vuur“.

Maar toch niets van agitatie tegen die bestaande maatschappij. Integendeel: Weest geduldig broeders, die daar samenbreken op economisch gebied onder het onrecht, — de Heere Jezus komt op de wolken — Doe als de boer, die lang kan wachten op den oogst — en zucht niet tegen elkander... opdat gij niet (met de booze wereld van geldgierige menschen) veroordeeld wordt.

De Rechter zal komen.

Lijdt dan geduldig als Job — wie weet, de Heere is zeer barmhartig en een Ontfermer — wie weet, misschien ondervindt ge dat ook nog in uw leven zoo als Job, die later het dubbele ontving.

streeren dat er bij God geen aanneming des persoons is. Bovendien wordt door deze standsorganisatie het karakter van algemeene vorming sterk beperkt en ziet men veeleer zijn vereniging als voorbereidende vakorganisatie.

Nu ontkennen we niet dat we hier voor een moeilijk vraagstuk staan.

Ter conferentie van het C. N. V. te Putten¹⁾ is juist hierin de moeilijkheid onder de oogen gezien, dat we naast de Knapen- en Jongelingsverenigingen nog een organisatie voor jeugdigen moeten creëren, die met eigen program, eigen samenkomsten moet vullen.

Men kan zodoende „des Guten zu viel bekommen“. Naast de ontspanningsverenigingen zal dan de jonge mensch nog lid zijn van twee verenigingen en bovendien natuurlijk vóór alles ter catechisatie moeten gaan.

Zodoende blijft er voor studie en voor verkeer in de gezinssfeer al heel weinig over.

Alles overziende blijven we aan den vorm door onze jeugdbeweging gekozen de voorkeur geven.

Het landelijk karakter verdient in de eerste plaats verre de voorkeur boven het diocesaanstelsel. We meenen dat, hoewel terdege rekenschap moet gehouden worden met volksraad, milieu of speciale streekeigenschappen, toch het onderscheid te gering is om daarvoor in de verschillende diocesen de jeugd weer anders te organiseren. We begrijpen

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEIEN

De nieuwe organisatie van het Roomsche Jeugdwerk V.

Roomsche en Gereformeerde organisaties voor jongelingen.

Wanneer we nu de Roomsche Jongelingsbeweging met de Gereformeerde vergelijken, dan valt ons op, dat thans de methode van Rome geheel afwijkend van de onze is.

Voor de 12-17-jarigen zagen we een overbuigen naar de Bondsdele.

Hier komt Rome echter plotseling met de standsorganisatie.

Alleen in kleine plaatsen, waar geen stand domineert mag één algemeene jongelingsvereniging zijn. Echter toch weer met dien verstande, dat de leden behalve van deze vereniging, toch ook „ambtshalve“ zijn aangesloten bij een der vier genoemde bonden.

Nu hebben we hier met geworden toestanden te doen. De vier standsorganisaties zijn zonder toedoen der kerkelijke regeermacht als vanzelf ontstaan. De bisschoppen staan dus voor een „fait accompli“ en we hebben zoo den indruk, dat

de Kerkvoogd nu moet trachten „to make the best of it“. Inderdaad is de oplossing vernuftig. De godsdienstige (verplichte) vereniging verzorgt het religieus element in engeren zin. De andere organisaties vormen tot leden de sociale grootemensenorganisaties.

Toch kunnen we het meest voelen voor Haarlem's methode, die zoo min mogelijk splitst wat principieel bijeen behoort.

Maar bij Rome ziet men altijd het verschijnsel dat men de practijk naar de oogen ziet en zich zoo snel mogelijk aanpast bij nieuwe toestanden.

Als de A. J. C. wat in de melk te brokkelen krijgt, sticht de Aartsbisschop de K. J. C. Als de roode jeugd uniformen aantrekt, is de geheele Roomsche jeugdbeweging ook in speciale costumes. Dat geeft ons de gedachte, dat het dan toch is een strijd tegen vleesch en bloed, een onderling opbieden en concurrent-demonstreeren langs de straat. En zoo vinden we het ook jammer dat, behalve dan in 't bisdom Haarlem, de geestelijke eenheid gebroken is. Feitelijk wordt door een zijdeur de klassenstrijd binnengehaald nu men de organisaties in werkgevers en werknemers splits. We vermoeden bovendien sterk, dat die „jonge werkgevers“ van ruim 17 jaar, meer zootjes van werkgevers zijn, dan werkgevers zelve. Wij hebben altijd in de Jongelingsvereniging een prachtinstituut gezien om de standen samen te brengen en om te demon-

Wij da listische en heel

Maar dat deze van het dat het 2 Als he ure al o Als or we ons e — het z worden zeelieder verging, recht w Jeremi over dei cische c En in in Open om de wel de over al vergoten getuigen En al de land sche to recht er naar de economi we niet dan we meeste ringen

„Gaaf hare zo van ha niet gel zel“ no commu socialis Ons kerd d En d Een zijn di schappi wel een bied. V econom dat zij van he Ituslan God ve En i bedrijf gemeet de „nie nomie van d God trouw. En Hij vallen dat te zijn ei Bigg

De geling kelen maakt dan e hande bouwv zooda lem, e Hoe meer dacht den l uitgo dat h het e stuur ging, ging g der V Vo is a heel te v nadre verha spits stanc zoo veel aans geko het i

in gehoor-
vullen, bid-
od geve en
eburgers in
demenschen

die dit jaar
die niette-
iad gediend
fgeleverd —
ken in den
ing hebben,
n den enke-
arvan onze
en dat dit
flink batig

a bij menig-
mag wezen
n dat alzo
iger mogen
ideren dezer
eigen eco-
willen ver-
en beter te

niet kwalijk
lisme in de

aan als hij

chting aan,
n als tus-
tijn geraakt
jer aan de
ingeland —

toestanden
n, die door
s en groot-
andeld, zóó
loo 'tzelfde
an. Ook de
n. Hij had
n. Zij over-
an ze voor
geen barm-
ingene die
het beste,
zij gaven
werd door
lijk in wel-
Zij veroor-
die tegen
geen revo-

oir over de
maatschappij

jkdom, zoo-
orspelde,
it over uwe
w rijkdom
de molten
ver is ver-
w vleesch

bestaan de
uldig broe-
isch gebied
komt op de
an wachten
elkander...
an geldgie-

st, de Heere
wie weet,
u w leven
tving.

ig des per-
standsorga-
ming sterk
eniging als
voor een

Patten *) is
gen gezien,
verenigin-
en moeten
samenkom-

a viel be-
gingen zal
twee ver-
r alles ter

or verkeer

vorm door
eur geven.
rste plaats
stelsel. We
moet ge-
of speciale
eid te ge-
e diocesen
e begrippen

Wij danken God, dat Hij ons door ons „kapita-
listische economisch stelsel“ ons dagelijksch brood
en heel veel goeds heeft gegeven.

Maar wij weten ook wel uit de Heilige Schrift,
dat deze wereld niet eeuwig zal zijn. Wij weten
van het groote Cultuur-Babylon uit Openbaringen,
dat het zal vergaan op één dag.

Als het kapitaal onze God is, dan is met die
ure al onze hoop vergaan.

Als ons betrouwen op den Heere is, behoeven
we ons over dien val van Babel niet te verblijden
— het zal een groote ramp zijn. Er zal geschied
worden onder de koningen en kooplieden en de
zeelieden. Jona zat te mopperen toen Ninevé niet
verging. God vroeg hem herhaaldelijk of dat wel
recht was.

Jeremia en Ezechiël moesten schreien en klagen
over den ondergang van de Egyptische en Foeni-
sche cultuurwereld.

En in den oproep tot vreugde over Babels val
in Openbaringen 18:20 en 24 is geen leedvermaak
om de vernielde economische goederen — maar
wel de blijdschap, dat God nu recht gaat doen
over al het onschuldig bloed, dat dit Babylon
vergaten heeft, vooral over dat van al zijn bloed-
gestuigen.

En als we dan nu eens rondzien enerzijds naar
de landen met de oude kapitalistische economi-
sche toestanden, precies zooals die zijn met on-
recht en misstanden erbij, en we zien anderzijds
naar de landen, waar de revolutionaire nieuwe
economie is ingevoerd in 1918... dan behoeven
we niet lang te practizeeren over de vraag, waar
dan wel het meeste bloed der heiligen en het
meeste onschuldig bloed is vergoten (Openba-
ringen 18:24).

„Gaaf uit van haar, mijn volk, opdat zij aan
hare zonden geen gemeenschap hebt en opdat zij
van hare plagen niet ontvangt“... dat kan zeker
niet gelden van wat men het „kapitalistisch stel-
sel“ noemt — maar het geldt ten volle voor de
communistiche economie en voor de socialistische
socialisatie en voor hun „Planwirtschaft“.

Ons dagelijksch brood is nergens minder verze-
kerd dan bij de revolutionairen.

En dan toch zeker niet voor Christenen.

Een Christen, die zijn economische verbetering,
zijn dagelijksch brood, van de nieuwe „maat-
schappij“ der revolutionairen verwacht, is toch
wel een driedubbele domoor op „economisch“ ge-
bied. Want hij kan toch weten, dat in de nieuwe
economische regeling Christenen niet meetellen,
dat zij niet mee mogen doen, die het teeken
van het Beest niet hebben. Voor onze broeders in
Rusland staat het dan ook werkelijk vaak zóó:
God verloochenen of de nieuwe maatschappij.

En dan gaan ze naar het barre houthakkers-
bedrijf in slavendienst van de „niet-uitbuitende
gemeenschap“ om „kapitaal“ te produceeren voor
de „niet-kapitalistische maatschappij“, waar de eco-
nomie zooveel als religie is — maar dan de religie
van den Anti-Christ.

God make onze broeders en zusters daar ge-
trouw. En Hij ontfeme zich over hun kindertjes.
En Hij make ons — die het zooveel lichter moet
vallen om Zijn Naam te belijden — getrouw om
dat te doen ook op economisch gebied ieder in
zijn eigen levenskring.

Biggekerke.

A. JANSE.

Onbevredigende bestrijding.

(Antwoord aan den Heer I. Stap.)

I.

De heer I. Stap heeft in het Gereformeerd Jon-
gelingsblad (nrs van 6/1/1933 e.v.) een vijftal arti-
kelen gewijd aan de opmerkingen, welke ik
maakte in mijn recensie van zijn „Toelichting“

dan ook niet, waarom de bisschoppen niet de
handen ineengeslagen hebben om de R.-K. Jeugd-
beweging een landelijk eenheidskarakter te geven,
zoodat de verschillen, speciaal in het Bisdom Haar-
lem, opvallend zijn.

Hoe meer we de vergelijking doortrekken, hoe
meer we tot de overtuiging komen, dat de ge-
dachte door Ds Vonckenberg in 1888 gegrepen en in
den Bond van Jong. Vereen. op Geref. Grondslag
uitgewerkt, zoo diep en breed van visie is geweest,
dat hij zijn tijd verre vooruit was en wien valt
het niet op, dat juist in deze dagen nu men zijn
stuur kwijt is op het gebied der vrije jeugdbewe-
ging, zoowel de A. J. C. als de R.-K. Jeugdbewe-
ging gaat vragen om de geestelijk-zedelijke vorming
der jonge menschen?

Voorbereiding voor de levensstaak blijve de leus.
Is er dan niets sedert 1888 gewijzigd? Voorzeker,
heel veel, en ook in deze hebben we onzen tijd
te verstaan. Veel meer dan in 1888 ligt thans de
nadruk op het sociale element en de onderlinge
verhoudingen hebben zich meer dan ooit toege-
spit. Daarom is de splitsing bij de R.-K. naar
standen begrijpelijk, want ze is bij Rome vanzelf
zoo gegroeid. Had echter Rome de „bondsdeed“
veel eerder gegrepen, zooals de Calvinisten die
aanstonds begrepen, dan was het o.i. niet zoover
gekomen en was de Jongelingsvereniging, zooals
het in het Bisdom Haarlem eenigszins is, het cen-

enz. (zie „De Reformatie“ van 2 en 9 Dec. 1932).
Een wederwoord mijnerzijds schijnt niet onge-
wenscht. In het hier na volgende worden met
Romeinsche cijfers de vervolgstukken van de arti-
kelen van den heer Stap aangeduid; de Arabi-
sche cijfers geven de bladzijde-nummers aan.

...

Vóór alles moet gaan een verzet tegen de poging
van den heer Stap om derden in dit debat te be-
trekken. In II, 315, wil de heer Stap een wig
drijven tusschen de redactieleden van „De Reform-
atie“. Hij doet het voorkomen, alsof het redactie-
lid, Dr K. Schilder, het met mij eens zou zijn en
verklaart gaarne te zullen vernemen of de andere
redactieleden, Dr Tazelaar en Prof. Dr Waterink
hun namen zouden willen zetten onder de door
mij geponeerde stellingen. De vraag moet gesteld
worden, waaraan de heer Stap het recht ontleent
te suggereeren, dat Dr K. S., en dan in onderscheid
van de andere redacteurs, het met mij eens zou
zijn. Eenige verklaring in die richting van den kant
van Dr S. heeft tot nu toe ontbroken. In „De
Bazuin“ van 16/12/32 heeft hij opgenomen een
verslag van een door mij gehouden lezing en daarbij
in de inleiding uitdrukkelijk aangegevend, dat het
niet geschiedde „om de zaak te behandelen...
doch bij wijze van berichtgeving“, terwijl hij
in een onderschrift dit verklaarde:

„Zooals ik herhaaldelijk stellingen hier overnam
en ter overweging gaf, zoo geef ik daarom ook zonder
meer dit verslag gaf.“

Deze publicatie is den heer Stap bekend (zie
V, 363). Evenwel noemt hij niet de zoeven gecite-
erde woorden van Dr Schilder. Het betrekken
in het debat van iemand die zich aldus gereser-
veerd uitdrukt, gelijkt op het „bij de haren er bij
slepen“.

...

De wijze, waarop de heer Stap zijn polemieek
voert, is er een van de soort, welke niet aanbe-
velen mag worden. Zijn artikelen zijn niet van op-
pervlakkigheid (en erger) vrij gehouden.

Slechts in het voorbijgaan wil ik hier er op
wijzen, hoe ook de taal zelf van een en ander
de symptomen draagt, zoo b.v. wanneer de heer
Stap spreekt van een „addertje, dat... de wa-
pentasch“(I, 299) en ook wanneer hij
spreekt van het vervullen „uit louter plezier de
rol van Don Quichotte“ (III, 329). Deze Don Qui-
chotte-opmerking betreft niet alleen mij, maar ook
Ds C. Lindeboom van Amsterdam (al wordt die
door den heer Stap niet genoemd), want laatst-
genoemde heeft een soortgelijke opmerking ge-
maakt als ik, waarop ik nader terugkom.

Dr Wielenga en Ds Talma.

In zijn eerste artikel verweert de heer Stap zich
tegen mijn opmerking, dat hij wel Ds Talma naar
voren bracht, doch het strijdschrift van Dr Wielenga
contra Talma verzwag. Hij merkt op, dat het
volstrekt overbodig was Dr W. te noemen, omdat
het in diens polemieek met Ds T. uitsluitend ging
over het patroonsgezag. En dan gaat hij voort met
een aantal bladzijden te noemen, waarop Talma
door hem (S.) geciteerd werd, om aan te toonen,
dat op die plaatsen niet de minste aanleiding
zou bestaan om Wielenga te noemen.¹⁾

¹⁾ Voor wie hierop dieper wil ingaan, moge nog de volgende
opmerking gelden.

Wanneer wij goed opletten, dan blijkt, dat van de vijf opge-
geven bladzijden er al direct één is (339), welke geheel buiten
het Werkstakings-hoofdstuk staat; dat een andere (380) uit-
sluitend handelt over de politieke staking; dat op blz. 374 Talma
wel geciteerd wordt, doch in een ander geschrift dan waarover
het in mijn recensie ging; dat op blz. 376 de naam Talma in
één zin met nog anderen genoemd werd als bestrijder(s) van
Troelstra, al weer zonder dat het in het geding zijnde geschrift
van Talma hier nader wordt genoemd. Maar wanneer de heer
Stap er aan toe is om de critieke plaats zelf te noemen, dan

trale instituut geworden zijn, waar juist het stands-
verschil zooveel mogelijk gereduceerd wordt. Na-
tuurlijk blijft dat standsverschil, maar aparte or-
ganisatie zou het tot klasseonderscheid maken²⁾
en de Jongelingsvereniging als zoodanig zou zijn
beteekenis verloren hebben, hoogstens nog zoo
iets beduiden als de godsdienstige vereniging bij
de R.-K.

Bij het nagaan dezer dingen hebben we opnieuw
den rijkdom onzer levensbeschouwing gevoeld.

Rome krijgt zijn jeugd goeddeels door kerkelijken
dwang. „Ieder volge toch het voorschrift“³⁾
van zijn „eigen Bisschop“, zegt Mgr. Jansen in
zijn decreet van Sept. '31. Maar — ook al zagen
we de taak der Kerk t.o.v. de jeugd gaarne beter
omschreven dan tot nu toe — toch kennen wij
slechts den drang der liefde en voor onze jonge-
lingen geldt niet de eisch van een bisschop als
kerkelijk gezagsdrager, maar wel de gebondenheid
aan den eisch des Woords. Dat is onze zedelijke
pressie en de grond onzer pretentie: Alle jonge-
lingen van Gereformeerden huize lid eener Jonge-
lingsvereniging.

Het is een bewijs hoe we het gerust met onze
vrijheid kunnen wagen als we zien dat we slechts
weinig in procenten achterstaan bij de Roomsche
jeugdbeweging.

Lit alles make ons niet hoogmoedig.

„Onze pretentie“ is nog lang geen werkelijk-

Zoo; en dat is voor den heer S. voldoende
reden, om ter afsluiting van zijn beschouwin-
gen over de gewone werkstaking, in een vet-
gedrukte literatuur-opgave alléén Talma te noemen.
Daar wordt alléén Talma genoemd. Daar wordt
dus den lezers als het ware ingeprent, dat zij
voor een nadere behandeling van de in het voor-
gaande besproken onderwerpen, zich zeer bijzonder
met Talma zullen bezighouden. Met Talma en nie-
mand anders. Daar worden dus onze jongelingen
als het ware gedreven naar een werk, waartegen,
zoo als ik het in mijn recensie heb gezegd, alle
vooraanstaande Antirevolutionaire bladen en een
aantal Gereformeerden buiten de politieke pers,
ernstige bezwaren hebben ingebracht. Een werk,
waarvan Dr W. A. van Es getuigd heeft (A.R.
Staatkunde, 3m.-tijdschrift, 3e jaargang, 1929,
blz. 352):

„Het was o.i. een principiële fout van Talma..., dat
hij verzulnde goede onderscheidingen te maken.“

En nu vindt de heer Stap het volstrekt niet
irrationeel, om daarbij dan niet het geschrift van
Dr Wielenga te vermelden, omdat deze meer in het
bijzonder over het patroonsgezag zou handelen. Hij
moge dan nog eens herlezen het verweer van
Ds Talma zelf en daarin opmerken, hoe deze heel
goed aangevoeld heeft, hoe de gansche opvatting
van Dr W. zijn, Talma's opvattingen inzake werk-
staking, in haar grondslagen aanstoot. Ik verwijs
naar de uittaling van Ds Talma o.a. op blz.
32/33 opgenomen in „De vrije arbeider gehoor-
zaam!“ (Wageningen 1904). En nu doet het er
hier niets aan toe, dat ook Dr W. nog wel stak-
ingsmogelijkheden erkent. De heer Stap zou zoo
mij met mijzelf kunnen bestrijden. Ik behoefde en
behoef ook hier niet op de opvattingen van Dr W.
zelf in te gaan. Hoofdzakelijk moet blijven, dat Dr
W. een leer ontwikkeld heeft, die principieel van
die van Ds T. verschilde, en die tot nadeken
dwingt.

Ik sta in mijn bezwaar tegen het niet-opnemen
van Wielenga niet alleen. Ook Ds C. Lindeboom
van Amsterdam heeft een zelfde bezwaar ontwik-
keld door in zijn recensie van het boek van den
heer Stap het volgende op te merken:

„Hier en daar zette ik een vraagteken. Meent de
auteur inderdaad, dat het standpunt, door Talma in-
genomen in zijn brochure „De Vrijheid van den ar-
beidenden stand“, het principieel-zuivere is? Kent hij
niet de bestrijding van Dr B. Wielenga „De Vrije
arbeider gehoorzaam?““

(Noord-Hollandsch Kerkblad 11/11/32). Heeft
dus ook Ds Lindeboom „uit louter plezier de
rol van Don Quichotte“ vervuld?

De heer Stap moest te hoog staan om argumenten
te vervangen door scheldwoorden. Hij vestigt op
deze wijze niet den indruk een krachtige overtui-
ging van zijn goed recht te hebben.

Intusschen heb ik bereikt, dat de heer Stap
(NU) nadrukkelijk verklaart het niet met Talma
eens te zijn. Dit geschiedt in zijn derde artikel

volstaat hij met het volgende korte zinnetje: „Op blz. 377 wordt
het geschrift zelf genoemd. Al weer: niet in verband met
patroonsgezag“. Doch op deze blz. 377 komt het juist aan.
Want hier wordt een streep gezet onder de afdelingen I tot
en met IV, welke de Werkstaking (in het algemeen en ook in
het bijzonder, in voorbeelden) behandelen, waarna dan een slot-
afdeeling volgt onder nummer V, over de politieke staking. In
de afdelingen I—IV vindt men in den tekst hier en daar,
meestal tusschen haakjes, een geschrift genoemd, hetwelk in
die afdeeling meer in het bijzonder is gerefereerd, waarna
dan onder afdeeling IV, zonder haakjes, met interlinie, dus los
van de bovenstaande alinea's en ter afsluiting van deze afdeeling
wordt opgegeven als: „Lectuur“ (dit woord vet gedrukt): Ds A.
S. Talma „De vrijheid van den arbeidenden stand“. Dat geschiedt
dus, nadat afd. I gaf de omschrijving van het begrip, afd. II de
staking behandelde als een tweesnijdend zwaard, afd. III:
recht en plicht tot werkstaking, afd. IV „Drie voorwaarden“. En vóórdat de heer Stap dan overgaat tot de slotafdeeling over
de politieke staking, heeft hij de even bedoelde lectuur-opgave ge-
daan. Daar, op die belangrijke plaats, is die lectuur-opgave van
overheerschende betekenis.

heid, nu de kleinste helft onzer jonge menschen
nog geen lid onzer jeugdverenigingen zijn.

We moeten ook van Rome het goede willen zien
en van hen leeren. Het groote enthousiasme der
geestelijkheid voor de jongerenbeweging wordt nog
al te veel bij ons gemist. Het vraagstuk der spe-
ciale jeugdverzorging vanwege de Kerk is, gezien
den nood der jeugd, ook nog niet bevredigend op-
gelost. En ook hier zeggen we weer: We hopen
dat de a.s. Synode zich in deze booe tijden be-
raden zal over hetgeen de taak der Gereformeerde
Kerken is met betrekking tot de vrije jeugdbeweging
en de adolescenten zelf.

Ook mogen we tenslotte niet voorbijzien, dat er
in zekeren zin een gemeenschappelijke strijd is
van Rome en ons tegen het brute, verneinende
ongeloof en dat het ons past over en weer te
waardeeren wat er gedaan wordt om de jeugd uit de
klauwen van het ethiekloze marxisme en commu-
nisme te houden.

Al is er bijgeloof — nochtans wordt Christus
gepredikt. En daarover zou Paulus zich ook ver-
heugen.

¹⁾ September 1932, 2e Conf. C. N. V., inzake Jeugdarbeid.

²⁾ Zie „De Reformatie“ van 2 December 1932, pag. 65.

³⁾ „Tijdschrift“ door Mr H. Bijleveld.

⁴⁾ Wij spatieeren.

J. E. KOK.